

[4109] – 103

Seat No.	
-------------	--

M.A/M.Sc. (Semester – I) Examination, 2012
DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES
Compulsory : International Relations
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B. : i) *All questions are **compulsory**.*
ii) *Figures to the **right** indicate marks.*

1. Answer **any one** in **500** words : **20**

1) Explain an approaches to the study of International Relations.

OR

Write a note on the Globalisation of world politics.

2. Answer **any one** in **500** words : **20**

1) Discuss the role of ideology and culture in world politics.

OR

Explain the impact of New Cold War on world politics.

3. Answer **any two** in **250** words : **20**

1) Explain Detente : Foundations and consequences.

2) Write a note on Transnationalism.

3) Discuss the International Political Economy.

4) Explain the Game Theory.

P.T.O.

4. Write short notes on **any four** in **100** words **each** :

20

- 1) Non-alignment.
- 2) Regionalism.
- 3) New-world order.
- 4) Evolution of North-South Economic issues.
- 5) Soviet Disintegration.
- 6) Breton Woods system.

मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
२) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

१. ५०० शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक) :

२०

१) आंतरराष्ट्रीय संबंधाबाबतच्या अभ्यासाचे विविध दृष्टीकोन स्पष्ट करा.

किंवा

२) जागतिक राजकारणाचे जागतिकीकरण यावर टिपण लिहा.

२. ५०० शब्दाचे उत्तर द्या (कोणतेही एक) :

२०

१) जागतिक राजकारणातील विचारधारा आणि संस्कृतीच्या भूमिकेची चर्चा करा.

किंवा

२) नवीन शीतयुद्धाचा जागतिक राजकारणावर झालेल्या परिणाम स्पष्ट करा.

३. २५० शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही दोन) :

२०

१) तणाव शैथिल्याचे आधार व परिणाम स्पष्ट करा.

२) सीमेपलीकडील (ट्रान्सनॅशनॅलीझम) राष्ट्रवाद यावर टिपण लिहा.

३) इन्टरनॅशनल पॉलीटीकल ईकॉनामी बाबत चर्चा करा.

४) खेळाचा सिद्धान्त स्पष्ट करा.

४. १०० शब्दात टिपण लिहा (कोणतेही चार) :

२०

१) अलीप्ततावाद

२) प्रादेशिकवाद

३) नवीन जागतिकव्यवस्था

४) उत्तर-दक्षिण यातील आर्थिक मुद्द्यातील उत्क्रांती.

५) रशियाचे विभाजन

६) ब्रिटोन वुडस् सिस्टम.

[4109] – 202

Seat No.	
-------------	--

M.A./M.Sc. (Semester – II) Examination, 2012
DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES
Compulsory : Defence Organisation of India
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B. : 1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures to the right indicate marks.*

1. Answer in **500** words (**any one**) : **20**

1) Explain the Higher Defence Organisation in India.

OR

1) Discuss the organisation and function of Ministry of Defence.

2. Answer in **500** words (**any one**) : **20**

2) Write a note on Kargil Review Committee Recommendations.

OR

2) Explain the role of Department of Defence Research and Development in the Modernisations of Armed Forces after 1947.

3. Answer in **250** words (**any two**) : **20**

1) Explain the functions of Assam Rifles.

2) Discuss the role of C.R.P.F.

3) Explain the role of National Security Council.

4) Discuss the functions of Indo-Tibetan Border Police (ITBP).

P.T.O.

4. Answer in short/write short notes in **100** words (**any four**) :

20

- 1) Andaman and Nicobar Command.
- 2) Defence Intelligence Agency.
- 3) Department of Ex-Servicemen Welfare.
- 4) Defence Technology Council.
- 5) National Rifles.
- 6) Principles of Defence Organisation.

मराठी रूपांतर

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
२) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

१. ५०० शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक) :

२०

- १) भारतातील उच्चस्तरीय संरक्षण संघटन स्पष्ट करा.

किंवा

- १) संरक्षण मंत्रालयाचे संघटन आणि कार्ये याबाबत चर्चा करा.

२. ५०० शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक) :

२०

- २) कारगिल रिव्ह्यू कमिटीने सुचविलेल्या शिफारसी यावर टिपण लिहा.

किंवा

- २) १९४७ नंतर सशस्त्रसेनादलाच्या आधुनिकीकरणसाठी संरक्षण विकास आणि संशोधन विभागाने निभावलेली भूमिका स्पष्ट करा.

३. २५० शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही दोन) : २०
- १) आसामरायफलसची कार्ये स्पष्ट करा.
 - २) केंद्रीयराखीव पोळीस दळाच्या भूमिकेची चर्चा करा.
 - ३) राष्ट्रीय सुरक्षा (समिती) मंडळाची भूमिका स्पष्ट करा.
 - ४) भारत-तिबेट सीमा सुरक्षादळाची कार्ये-याबाबत चर्चा करा.
४. १०० शब्दात टीपा द्या (कोणत्याही चार) : २०
- १) अंडमान आणि निकोबार कमान्ड
 - २) डिफेंस इन्टीलीजन्स एजन्सी
 - ३) माजी-सैनिकी कल्याण विभाग
 - ४) डिफेंस टेक्नालॉजी कॉन्सील
 - ५) राष्ट्रीय रायफलस्
 - ६) संरक्षण संघटनाची तत्वे.

[4109] – 302

Seat No.	
-------------	--

M.A./M.Sc. (Semester – III) Examination, 2012
DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES
Compulsory : Science, Technology and National Security
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B. : i) *All questions are compulsory.*
ii) *Figures to the right indicate marks.*

1. Answer in **500** words (**any one**) : **20**
 - 1) Explain the relationship between technology and national security perspective.
 - 2) Explain the development of scientific and technological revolution in military affairs.

2. Answer in **500** words (**any one**) : **20**
 - 1) Explain the applications of advanced technologies in border management.
 - 2) Discuss about the development trends in defence material.

3. Answer **any two** within **250** words **each** : **20**
 - 1) Discuss the application of new technologies in Armament and Weapon system.
 - 2) Explain about missile technology.
 - 3) Explain the role of computer in inventory control.
 - 4) Discuss the significance of technology in ship building.

4. Write short notes in **100** words each (**any four**) : **20**
 - 1) Biotechnology and national development
 - 2) Technology and internal security
 - 3) Information warfare
 - 4) Electronic warfare
 - 5) Intelligence
 - 6) Promising and new military technologies.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
२) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

१. पाचशे शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक) : २०
- १) राष्ट्रीय सुरक्षा आणि तंत्रज्ञान यातील संबंध स्पष्ट करा.
२) लष्करी सज्जतेच्या संदर्भात विज्ञान आणि तंत्रज्ञानाच्या क्रांतीने घडवून आणलेला विकास स्पष्ट करा.
२. पाचशे शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक) : २०
- १) अत्याधुनिक तंत्रज्ञानाचा सीमासुरक्षा व्यवस्थापन संदर्भात कशा प्रकारे वापर करता येऊ शकतो ?
२) संरक्षण साधनसामुग्रीच्या संदर्भात विकसित झालेल्या ट्रेण्ड्सच्या संदर्भात चर्चा करा.
३. अडीचशे शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही दोन) : २०
- १) शस्त्रास्त्रे व शस्त्रास्त्र पद्धतीत नवीन तंत्रज्ञानाचा केलेल्या वापराबाबत चर्चा करा.
२) क्षेपणास्त्र तंत्रज्ञान सविस्तर स्पष्ट करा.
३) इनव्हेन्टरी कंट्रोल संदर्भात कॉम्प्युटरची भूमिका स्पष्ट करा.
४) जहाज बांधणी प्रक्रीयेतील तंत्रज्ञानाच्या महत्वाबाबत चर्चा करा.
४. शंभर शब्दात टीपा द्या (कोणतेही चार) : २०
- १) जैविकतंत्रज्ञान आणि राष्ट्रिय विकास
२) तंत्रज्ञान आणि अंतर्गत सुरक्षा
३) इनफॉर्मेशन वॉरफेअर
४) इलेक्ट्रॉनिक वॉरफेअर
५) इन्टीलीजन्स
६) प्रॉमिसिंग अँड न्यु मिलिटरी टेक्नालॉजीस.

[4109] – 305

Seat No.	
-------------	--

M.A./M.Sc. (Semester – III) Examination, 2012
DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES
Optional : Defence Journalism
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B. : i) **All questions are compulsory.**
ii) **Figures to the right indicate marks.**

1. Answer in **500** words (**any one**) : **20**
 - a) Make a reporting of Army day celebration in India.
 - b) Explain about the structure of Air force head quarters in India.
2. Answer in **500** words (**any one**) : **20**
 - a) Write an essay on Defence Journalism in India.
 - b) Describe recent trends in Journalism.
3. Answer in **250** words (**any two**) : **20**
 - a) Write a brief note on National Defence Academy, Khadakvasla.
 - b) What are the characteristics of Media Reporting ?
 - c) Explain the concept of ethics in media.
 - d) Examine the obstacles in Defence Journalism.
4. Answer in **100** words (**any four**) : **20**
 - a) Collection of information
 - b) Write a note on Agenda setting
 - c) Obstacles in War reporting
 - d) Journalistic writing
 - e) National Security
 - f) Prepare a note on Iraq war – 2003.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
२) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

१. ५०० शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक) : २०
- अ) भारतातीय अर्मिदिवस वर रिपोर्टिंग करा.
- ब) भारतातीय हवाई (Airforce) हेडक्वार्टर्सची रचना स्पष्ट करा.
२. ५०० शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक) : २०
- अ) भारतातीय डिफेन्स जर्नलीझम वर थोडक्यात लिहा.
- ब) जर्नलीझमची ट्रेंड्स बदल चर्चा करा.
२. २५० शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही दोन) : २०
- अ) एन. डी. ए खडकवासला बदल लिहा.
- ब) मेडिया रिपोर्टिंगची वैशिष्ट्ये लिहा.
- क) मेडिया ची नीतिशास्त्रा वर संकल्प लिहा.
- ड) डिफेन्स जर्नलीझमचे आव्हानांची परिक्षण करा.
४. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणतेही चार) (१०० शब्दात) : २०
- अ) कलेक्शन ऑफ इन्फोरमेशन
- ब) एजेंडा सेटिंग वर थोडक्यात लिहा
- क) वार रिपोर्टिंग ची अन्वहाने
- ड) जर्नलीस्टिक लेखन
- इ) राष्ट्रीय सुरक्षा
- फ) ईराक युद्ध २००३ वर तोडक्यात लिहा.

[4109] – 307

Seat No.	
-------------	--

M.A./M.Sc. (Semester – III) Examination, 2012
DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES
Optional : Internal Security and Role of the State
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B. : i) *All the questions are **compulsory**.*
ii) *Figures to the **right** indicate marks.*

1. Answer **any one** in **500** words (**any one**) : **20**

Explain problems and issues of Internal Security of India.

OR

Write a note on the Role of the state in Internal Security.

2. Answer **any one** in **500** words (**any one**) : **20**

Describe role of the political institutions in internal security of India.

OR

Explain internal security problems of North East Region in India.

3. Answer **any two** in **250** words : **20**

a) Discuss insurgency in India.

b) Explain Human security in India.

c) Discuss Key elements of the State.

d) Explain social dimensions of Internal security of India.

P.T.O.

4. Write short notes on **any four** in **100** words **each** :

20

- a) Food security
- b) Terrorism
- c) Energy security
- d) Role of Media in Internal security
- e) Kashmir problem
- f) Human security.

मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

२) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

१. ५०० शब्दांत उत्तरे द्या (कोणतेही एक) :

२०

१) भारतातील अंतर्गत सुरक्षेच्या समस्या आणि त्यासंबंधी मुद्दे स्पष्ट करा.

किंवा

२) अंतर्गत सुरक्षे संबंधी राज्याची भूमिका यावर टिपण लिहा.

२. ५०० शब्दांत उत्तरे द्या (कोणतेही एक) :

२०

१) भारताच्या अंतर्गत सुरक्षे संबंधी विविध राजकीय पक्ष-संघटनेच्या भूमिकेचे वर्णन करा.

किंवा

२) भारताच्या उत्तर-पूर्व प्रांतातील (राज्यातील) अंतर्गत सुरक्षेसंबंधी समस्या स्पष्ट करा.

३. २५० शब्दांत उत्तरे द्या (कोणतेही दोन) : २०
- अ) भारतातील विप्लववादाबाबत चर्चा करा.
- ब) भारतातील मानवी सुरक्षा समस्या स्पष्ट करा.
- क) राज्याच्या प्रमुख घटकांबाबत चर्चा करा.
- ड) भारताच्या अंतर्गत सुरक्षेचे सामाजिक पैलू स्पष्ट करा.
४. १०० शब्दांत टीपा द्या (कोणत्याही चार) : २०
- अ) अन्न सुरक्षा
- ब) दहशतवाद
- क) ऊर्जा सुरक्षा
- ड) अंतर्गत सुरक्षेसंबंधी प्रसार माध्यमांची भूमिका
- इ) काश्मीर समस्या
- फ) मानवी सुरक्षा.

[4109] – 101

Seat No.	
-------------	--

M.A./M.Sc. (Semester – I) Examination, 2012
DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES
Compulsory : Strategic Studies
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B. : i) **All questions are compulsory.**
ii) **Figures to the right indicate marks.**

1. Answer **any one** in **500** words. **20**

1) Write a note on contemporary strategy and explain the approaches of strategic studies.

OR

2) Explain the concept and theories of war.

2. Answer in **500** words (**any one**). **20**

1) Write an essay on “evolution of nuclear strategy”.

OR

2) Explain the present status of insurgency and counter insurgency in India with special focus to North East Region of India.

3. Answer **any two** in **250** words **each** : **20**

1) Characteristics of contemporary warfare. Explain.

2) Discuss the concept of Asymmetric warfare.

3) Explain the phases of Guerilla warfare.

4) Discuss the role of Non-conventional warfare in the nuclear age.

P.T.O.

4. Write short notes on **any four** in **100** words **each** :

20

- 1) Nuclear Deterrence.
- 2) Terrorism.
- 3) Pakistan Nuclear strategy.
- 4) India's Nuclear strategy.
- 5) Key elements of Soviet Nuclear strategy.
- 6) Characteristics of Total war.

मराठी रूपांतर

*सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
२) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.*

1. ५०० शब्दांत उत्तरे द्या (कोणतेही एक) :

२०

१) कॉन्टेम्परी स्ट्रॅटेजीवर टिपण लिहून सामरिक अभ्यासाचे विविध दृष्टीकोन स्पष्ट करा.

किंवा

२) युद्धाची संकल्पना आणि विविध सिद्धान्त स्पष्ट करा.

2. ५०० शब्दांत उत्तरे द्या (कोणतेही एक) :

२०

१) अण्वीक युद्धनीतीतील उत्क्रांती यावर निबंध लिहा.

किंवा

२) भारताच्या उत्तर- पूर्व प्रांताचा विशेष संदर्भ देऊन सध्य परिस्थितीत असलेला विप्लववाद व प्रतिविप्लववाद स्पष्ट करा.

3. २५० शब्दांत उत्तरे द्या (कोणतेही दोन) : २०
- १) तत्कालीन युद्धपद्धतीची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
 - २) असिमेट्रीक वॉरफेअरच्या संकल्पनेबाबत चर्चा करा.
 - ३) गनिमी युद्धपद्धतीचे विविध टप्पे स्पष्ट करा.
 - ४) अण्वीक युगातील अपारंपारीक युद्धपद्धतीच्या भूमिकेबाबत चर्चा करा.
4. १०० शब्दांत टीपा द्या (कोणत्याही चार) : २०
- १) अण्वीक प्ररोधन.
 - २) दहशतवाद.
 - ३) पाकिस्तानची अण्वीक युद्धनीती.
 - ४) भारताची अण्वीक युद्धनीती.
 - ५) रशियन अण्वीक युद्धनीतीचे प्रमुख घटक.
 - ६) सर्वकष युद्धाचे वैशिष्ट्ये.

[4109] – 102

Seat
No.

--

M.A./M.Sc. (Semester – I) Examination, 2012
DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES
Compulsory Paper : Geopolitics and Military Geography
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B. : 1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures to the right indicate full marks.*

1. Answer in **500** words (**any one**) : **20**
- 1) Define military Geography and explain the relationship between “War and Geography”.
- 2) What do you mean by logistics ? Explain its importance with appropriate historical examples.
2. Answer in **500** words (**any one**) : **20**
- 1) Explain the defence problems of India-China border from “Military Geography” point of view.
- 2) Which one is superior determinism or positivism ? Justify your answer with examples.
3. Answer in **250** words (**any two**) : **20**
- 1) Explain in brief the importance of geopolitics.
- 2) Write in short the nature of population in Indo-Bangladesh border area.
- 3) Explain the concept of four dimensional world.
- 4) How geographical factors affecting on sea warfare.

P.T.O.

4. Write short notes in **100** words each (**any four**) : **20**

- 1) Geopolitics during post cold war era
- 2) Weather and communication in Siachin Glacier area
- 3) Concept of Indias cheeken neck
- 4) Prof. Mackinders theory of heartland
- 5) Organic theory of state
- 6) Geography of Insurgency in India.

मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

१. पाचशे शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक) **२०**

- १) लष्करी भुगोळाची व्याख्या देऊन युद्ध आणि भुगोल यातील संबंध स्पष्ट करा.
- २) पुरवठाव्यवस्थापन म्हणजे काय ? पुरवठा व्यवस्थापनाच्या महत्वाबाबत अपेक्षित ऐतिहासिक उदाहरणे देऊन त्याचे महत्व स्पष्ट करा.

२. पाचशे शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक) **२०**

- १) लष्करी भुगोलाच्या दृष्टिकोनातून भारत-चीन सीमावर्ती क्षेत्रातील संरक्षण विषयक समस्या स्पष्ट करा.
- २) निसर्ग श्रेष्ठ कि मानव श्रेष्ठ ? सोदाहरण स्पष्ट करा.

३. दोनशेपन्नास शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही दोन) **२०**

- १) जिओपॉलीटीक्सचे महत्व थोडक्यात स्पष्ट करा.
- २) भारत-बांगलादेश सीमावर्ती क्षेत्रातील लोकसंख्येच्या स्वरूपाबाबत थोडक्यात लिहा.
- ३) फोर डायमेशनल वर्ल्ड संकल्पना स्पष्ट करा.
- ४) भौगोलीक घटकांचा सागरी युद्धावर कशाप्रकारे प्रभाव पडत असतो ?

४. शंभर शब्दात टीपा द्या (कोणत्याही चार)

२०

- १) शीतयुद्धोत्तर कालखंडातील जिओपॉलीटीक्स
- २) सियाचीन हिमखंडातील हवामान व दळणवळण संपर्क व्यवस्था
- ३) इन्डीयाज चिकन नेकची संकल्पना
- ४) प्राफेसर मॅकीन्डर यांच्या मर्मभूमीचा सिद्धान्त
- ५) ऑर्गेनिक थिअरी ऑफ स्टेट
- ६) भारतातील विप्लववादाचा भूगोल.

[4106] – 104

Seat No.	
-------------	--

M.A./M.Sc. (Semester – I) Examination, 2012
DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES
Compulsory : National Security
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B. : 1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures to the right indicate full marks.*

1. Answer in **500 words (any one)** : **20**
 - 1) What are the present internal threats to India's security ? How would you propose to solve them ?
 - 2) What are the new challenges to Non-Alignment movement ?
2. Answer in **500 words (any one)** : **20**
 - 1) Discuss the impact of political, economic, military and strategic development in India and Pak, on Indo Pakistan relations.
 - 2) "India counts the major importance in U.S. global perspective". Discuss.
3. Answer in **250 words (any two)** : **20**
 - 1) Comment on "Arab Spring".
 - 2) Role of United Nations in Disarmament and Arms control.
 - 3) Write a note on Indo-China dispute and efforts for its normalisation.
 - 4) Explain the relation between National Power and National Security.
4. Write short notes in **100 words (any four)** : **20**
 - 1) Common Security
 - 2) Balance of power and National Security
 - 3) Indo-US joint policy for Terrorism
 - 4) India's East Look policy
 - 5) Geo strategic importance of Indian Ocean
 - 6) India's Nuclear Policy and its implications on South Asian security.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

१. ५०० शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक) : २०
- १) भारताच्या अंतर्गत सुरक्षेला सद्या कोणकोणते धोके आहेत ? ते धोके नाहिसे करण्यासाठी तुम्ही कोणते उपाय सुचवू शकाल ?
- २) अलिप्तता चळवळीपुढे कोणती नविन आव्हाने आहेत ?
२. ५०० शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक) : २०
- १) भारत पाकिस्तान संबंधावर भारत आणि पाकिस्तानमधील राजकीय, आर्थिक, लष्करी व सामरिकी विकासाच्या झालेल्या परीणामांची चर्चा करा.
- २) 'अमेरिकेच्या जागतिक दृष्टिकोनातून भारताचे महत्व मोठे आहे'. चर्चा करा.
३. २५० शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही दोन) : २०
- १) अरब स्प्रिंग विषयी मत मांडा.
- २) निशःस्त्रीकरण आणि शस्त्रनियंत्रण यासाठीचे युनोचे कार्य.
- ३) भारत चीन यांच्यातील तणाव कमी करण्यासंबंधीचे प्रयत्न यावर टिप लिहा.
- ४) राष्ट्रशक्ती व राष्ट्रीय सुरक्षा यांच्यातील संबंध स्पष्ट करा.
४. टीपा द्या १०० शब्दात (कोणत्याही चार): २०
- १) सार्वजनिक सुरक्षा
- २) सत्तासमतोल आणि राष्ट्रीय सुरक्षा
- ३) अमेरिका आणि भारत यांचे दहशतवादासंबंधीचे संयुक्त धोरण
- ४) उगवतीचे भान (East Look) संबंधी भारताचे धोरण
- ५) हिंदी महासागराचे भूयद्धनैतिक महत्व
- ६) भारताच्या आण्विक धोरणाचे दक्षिण आशियाच्या सुरक्षेवर झालेले परिणाम.

[4109] – 201

Seat No.	
-------------	--

M.A./M.Sc. (Semester – II) Examination, 2012
DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES (2008 Pattern)
Compulsory : Peace and Conflict Studies

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B. : i) ***All questions are compulsory.***
ii) ***Figures to the right indicate marks.***

1. Answer **any one** in **500** words. **20**
 - 1) Why the study of peace and conflicts is significant in modern age ? Justify.
 - 2) Write an essay on UN role for maintaining international peace and security.
2. Answer **any one** in **500** words. **20**
 - 1) Why Gandhian approach for peace studies is accepted by international society ? Justify.
 - 2) Discuss about the UN system for conflict Resolution.
3. Answer **any two** in **250** words **each** : **20**
 - 1) Explain functional approaches and Regionalism.
 - 2) Explain human security problems in India.
 - 3) Explain the process of peace building.
 - 4) Make a conceptual analysis of conflicts in West Asia.
4. Answer **any four** in **100** words. **20**
 - 1) Conflict management
 - 2) Peace keeping
 - 3) Comprehensive security
 - 4) Arms control
 - 5) Confidence Building Measures
 - 6) Disarmament.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

1. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा. २०
१) आधुनिक युगात 'शांतता व संघर्षाच्या अभ्यासाचे महत्त्व' कां आहे ? स्पष्ट करा.
२) 'आंतरराष्ट्रीय शांतता आणि सुरक्षितता टिकविण्यासाठी संयुक्त राष्ट्राचे कार्य' यावर निबंध लिहा.
2. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा. २०
१) आंतरराष्ट्रीय समुदायाने शांतता अभ्यासासाठी गांधींचा दृष्टीकोन का स्विकारला ? स्पष्ट करा.
२) 'संघर्ष निवारणासाठी संयुक्त राष्ट्रसंघाचे कार्य' स्पष्ट करा.
3. कोणत्याही दोन प्रश्नांचे उत्तर प्रत्येकी २५० शब्दात लिहा. २०
१) विभागीयकरणाचा कार्यात्मक दृष्टीकोन स्पष्ट करा.
२) भारतातील मानवी सुरक्षेचे प्रश्न स्पष्ट करा.
३) शांतता बांधणीची प्रक्रिया स्पष्ट करा.
४) पश्चिम आशियातील संघर्षाची संकल्पना स्पष्ट करा.
4. कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी १०० शब्दात लिहा. २०
१) संघर्ष व्यवस्थापन
२) शांतता स्थापना
३) सर्व समावेशक सुरक्षा
४) शस्त्र नियंत्रण
५) विश्वास बांधणी प्रक्रिया
६) शस्त्रकपात.

[4109] – 203

Seat
No.

M.A./M.Sc. (Semester – II) Examination, 2012
DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES
Compulsory : Indian Military History
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B. : 1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures to the right indicate full marks.*

1. Answer in **500** words (**any one**) : **20**
- 1) Analyse the battle of Hydaspus (Jhelum 326 B.C.) with special reference to the “Application of principles of war”.
 - 2) Define “Military History” and explain the various sources of Indian Military History.
2. Answer in **500** words (**any one**) : **20**
- 1) Describe the battle of Tarrain and explain how it was decisive battle.
 - 2) Highlight on “Merits and Demerits of Rajputs”.
3. Answer in **250** words (**any two**) : **20**
- 1) Shivaji as a Master of Guerilla Tactics
 - 2) Battle of Sobraon
 - 3) Battle of Ten kings
 - 4) Laws of war during Ramayana and Mahabharata period.
4. Write a short notes in **100** words (**any four**) : **20**
- 1) Indianisation of Indian Army
 - 2) Grand strategy of Shivaji
 - 3) Mansabdar system of Mughals
 - 4) Causes of Revolt of 1857 A.D.
 - 5) Impact of Third Anglo-Maratha war
 - 6) Military reforms by Allaudhin Khilji.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
२) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

१. पाचशे शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक) : २०
- १) “युद्धतत्त्वांची अंमलबजावणी” याचा विशेष संदर्भ इ.स. पूर्व ३२६ मध्ये झालेल्या हिद्यासपस (झेलम) च्या लढाईचे विश्लेषण करा.
- २) लष्करी इतिहासाची व्याख्या देऊन भारताच्या लष्करी इतिहासाची विविध उगमस्रोत्रे स्पष्ट करा.
२. पाचशे शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक) : २०
- १) तराईनच्या लढाईचे वर्णन करून तराईनची लढाई ही कशा प्रकारे एक निर्णायक लढाई होती ? ते स्पष्ट करा.
- २) राजपुतांच्या गुणदोषावर प्रकाशझोत टाका.
३. अडीचशे/दोनशेपन्नास शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही दोन) : २०
- १) शिवाजी-गनिमि युद्धतंत्र
- २) सोबरांवची लढाई
- ३) दहा (दश) राजांचे युद्ध
- ४) रामायण-महाभारत काळातील युद्धाचे नियम.
४. शंभर शब्दात टीपा द्या (कोणत्याही चार) : २०
- १) इंडियनाइझेशन ऑफ इंडियन आर्मी
- २) शिवाजीची ग्रॅन्ड स्ट्रटेजी
- ३) मोगळांची मनसबदार पद्धती
- ४) १८५७ च्या उठावाची (बंडाची) कारणे
- ५) तिसऱ्या ब्रिटीश-मराठा युद्धाचे परिणाम
- ६) अल्लाऊद्दीन खिलजीने केलेल्या लष्करी सुधारणा.

[4109] – 204

Seat No.	
-------------	--

M.A./M.Sc. (Semester – II) Examination, 2012
DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES
Compulsory : Research Methodology
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B. : i) *All questions are compulsory.*
ii) *Figures to the right indicate marks.*

1. Answer **any one** of the following questions within **500** words : **20**
 - 1) Discuss the philosophy and relevance of research in Social Sciences.
 - 2) Explain about various methods of data collection.
2. Answer **any one** of the following questions within **500** words : **20**
 - 1) How will you select a problem and plan a research ? Discuss with examples.
 - 2) Explain about the style and structure of a research report.
3. Answer **any two** within **250** words **each** : **20**
 - 1) Explain the advantage of scientific research.
 - 2) What is the basic difference in social and physical sciences ?
 - 3) Explain the significance of statistics in research.
 - 4) Discuss the areas/field of research in the subject. Define and strategic studies.
4. Write short notes in **100** words **each (any four)** : **20**
 - 1) Conceptualisation in research.
 - 2) Aims and objectives of social research.
 - 3) Historical Research.
 - 4) Applied Research.
 - 5) Hypothesis.
 - 6) Research Design.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
२) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

१. ५०० शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक) : २०
- १) तत्वज्ञान आणि संशोधनाचा सामाजिक शास्त्राशी असलेल्या संबंधाविषयी चर्चा करा.
२) माहिती संकलनाच्या विविध पद्धती स्पष्ट करा.
२. ५०० शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक) : २०
- १) संशोधनासाठी प्राब्लेमची निवड आणि त्याबाबतचे नियोजन आपण कसे कराल ? सोदाहरण चर्चा करा.
२) संशोधन अहवालाचा आराखडा व पद्धती स्पष्ट करा.
३. २५० शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही दोन) : २०
- १) वैज्ञानिक संशोधनाचे विविध लाभ स्पष्ट करा.
२) फिजिकल आणि सोशल सायन्सेस मधील मुळभूत फरक कोणता ?
३) संशोधनातील स्टॅटिस्टिक चे महत्त्व स्पष्ट करा.
४) संरक्षण आणि सामरिक शास्त्र ह्या विषयातील संशोधनाबाबत च्या क्षेत्राबाबत चर्चा करा.
४. १०० शब्दात टीपण लिहा (कोणतेही चार) : २०
- १) संशोधनातील संकल्पनीकरण
२) सामाजिक संशोधनाचे हेतू आणि उद्दिष्टे
३) ऐतिहासिक संशोधन
४) अपलाईड रिसर्च
५) गृहीतके
६) संशोधनाचा आराखडा.

[4109] – 301

Seat No.	
-------------	--

M.A./M.Sc. (Semester – III) Examination, 2012
Defence and Strategic Studies
Compulsory : DEFENCE ECONOMICS
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B. : 1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate marks.***

1. Answer in **500** words (**any one**) : **20**

Explain the salient features of Indian Economic System.

OR

Write a note on Economic theories of Defence.

2. Answer in **500** words (**any one**) : **20**

Explain the rationale of Arms Production in the Third World Countries.

OR

Discuss the determinants of security expenditure of a country.

3. Answer **any two** in **250** words **each** : **20**

a) Explain the defence production in India.

b) State the relations between Defence and Development.

c) Discuss the problems of Foreign Collaboration in Defence production.

d) Explain merits and demerits of war time Economy.

P.T.O.

4. Write short notes on **any four** (in **100** words **each**) :

20

- a) Trends in India's Defence Expenditure.
- b) "Perspective in Defence Planning".
- c) Effects of war.
- d) Scope of Economic warfare.
- e) War finance.
- f) Real cost of war.

मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

२) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

1. ५०० शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक)

२०

१) भारताच्या अर्थव्यवस्थेचे प्रमुख-महत्त्वपूर्ण असे गुणधर्म स्पष्ट करा.

किंवा

२) संरक्षणाचे विविध आर्थिक सिद्धान्त यावर टीपण लिहा.

2. ५०० शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक)

२०

१) तिसऱ्या जगातील राष्ट्रांमध्ये शस्त्रास्त्रे उत्पादनाबाबतचे विविध विचार (रॅशनल) स्पष्ट करा.

किंवा

२) देशाचा संरक्षण खर्च निर्धारित करणाऱ्या घटकांबाबत चर्चा करा.

3. २५० शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही दोन)

२०

- १) भारतातील संरक्षण उत्पादन स्पष्ट करा.
- २) संरक्षण आणि विकास यातील संबंध स्पष्ट करा.
- ३) संरक्षण उत्पादनात परकीय सहकार्य घेतांना उद्भ्रणान्या अडचणीबाबत चर्चा करा.
- ४) युद्धकाळीन अर्थव्यवस्थेचे गुण व दोष स्पष्ट करा.

4. १०० शब्दात टीपा द्या (कोणत्याही चार) :

२०

- १) भारताच्या संरक्षण खर्चातील “ट्रेन्ड्स”.
- २) संरक्षण नियोजनातील ‘प्रसपेक्टिव्ह’.
- ३) युद्धाचे परिणाम.
- ४) आर्थिक युद्धपद्धतीची व्याप्ती.
- ५) वॉर फायनान्स्.
- ६) युद्धाचे वास्तव मूल्य.

[4109] – 303

Seat No.	
-------------	--

M.A./M.Sc. (Semester – III) Examination, 2012
DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES
Optional : Evolution of Strategic Thought (Pre 1945)
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B. : i) *All questions are compulsory.*
ii) *Figures to the right indicate marks.*

1. Answer in **500** words (**any one**) : **20**
 - 1) Throw light on the strategic thought of Kautilya.
 - 2) What were the main contributions of Machiavelli to the concept of warfare ? Discuss.
2. Answer in **500** words (**any one**) : **20**
 - 1) Discuss the impact of American Civil War.
 - 2) Explain the thought of A.T. Mahan on Sea Power.
3. Answer in **250** words each (**any two**) : **20**
 - 1) Explain the role of ideology in the then Soviet strategic thought.
 - 2) Explain the role of air power in World War II.
 - 3) Explain about Karl von Clausewitz.
 - 4) Explain about Sun Tzu.
4. Answer in **100** words (**any four**) : **20**
 - 1) Age of Total War
 - 2) French colonial warfare
 - 3) Blitzkreig
 - 4) Nuclear attack on Hiroshima
 - 5) Period of Nationalism
 - 6) Alfred von Schlieffen.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
२) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

१. पाचशे शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक) : २०
- १) “कौटिल्याचे सामरिक विचार” यावर प्रकाशझोत टाका.
२) युद्धपद्धतीच्या संकल्पनेबाबत मॅकेव्हेलीच्या महत्वपूर्ण योगदानाबाबत चर्चा करा.
२. पाचशे शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक) : २०
- १) अमेरिकेच्या नागरी युद्धाच्या (यादवी युद्धाच्या) परिणामाबाबत चर्चा करा.
२) सागरी सामर्थ्याबाबत ए.टी.महान यांचे विचार स्पष्ट करा.
३. अडीचशे शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही दोन) : २०
- १) विभाजनपूर्वीच्या रशियन सामरिक विचारातील विचारधारेची भूमिका स्पष्ट करा.
२) दुसऱ्या महायुद्धातील हवाईदलाची भूमिका स्पष्ट करा.
३) कार्ल व्हॅन क्लाजविटज बाबत थोडक्यात लिहा.
४) सुन-त्झु विषयी थोडक्यात लिहा.
४. शंभर शब्दात टीपा द्या (कोणतेही चार): २०
- १) सर्वकष युद्धाचे पर्व/युग
२) फ्रेंच वसाहतीविषयक युद्धपद्धती
३) ब्लिट्झक्रीज
४) हिरोशिमावरील अण्वीक हल्ला
५) राष्ट्रवादाचा कालखंड
६) अल्फ्रेड व्हॉन श्कायफेन

[4109] – 304

Seat
No.

M.A./M.Sc. (Semester – III) Examination, 2012
DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES
(Optional) International Organisation
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Total Marks : 80

N.B. : i) *All questions are compulsory.*
ii) *Figures to the right indicate marks.*

1. Answer in **500** words (**any one**) : **20**
- a) How does the UN try to maintain international order ?
- b) UN activities such as humanitarian intervention undermine the sovereignty of states. Justify.
2. Answer in **500** words (**any one**) : **20**
- a) How has UN peace keeping evolved ?
- b) Do changes in the role of UN reflect the changes in perception of international society ?
3. Answer in **250** words (**any two**) : **20**
- a) Explain the new justifications for the intervention in states were being considered by dominant powers.
- b) Explain the structure of International Court of Justice.
- c) “Diplomats should ignore the internal affairs of states in order to preserve the international stability” Comment.
- d) Discuss the collective security system in UN and war on Terror in Afghanistan.

P.T.O.

4. Answer in **100** words (**any four**) :

20

- a) IAEA
- b) Post conflict building
- c) Anarchy
- d) Disarmament
- e) Reform in security council
- f) Peace enforcements.

मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

१. ५०० शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक)

२०

अ) यु एन कशा प्रकारे अंतरराष्ट्रीय पद्धती संभाळते ?

ब) सार्वभोम राज्यांवर यु एन ची कार्यवाही ह्युमन इंटरवेनशन मुळे कमी आखत आहे चर्चा करून सिद्ध करा.

२. ५०० शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक):

२०

अ) यु एन ची शांती सेना च उगम कसा झाला ?

ब) आंतरराष्ट्रीय समाजाचा दुष्टिकोन यु एन च्या बदलत्या कार्यावर दिसून येत आहे का ?

३. २५० शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही दोन) २०
- अ) शक्तीशाली राष्ट्र आपल्यानवीन तर्क मुळे राष्ट्रा मध्ये हस्तक्षेप वाढल ह्यावर स्पष्टिकरण द्या.
- ब) आंतरराष्ट्रीय न्यायालय ची रचना वर स्पष्टिकरण द्या.
- क) आंतरराष्ट्रीय साम्यहिकवण्यासाठी राजद्तांनी दुसऱ्या देशां मध्य हस्तक्षेप कमी कराव ह्यावर भाष्य करा.
- ड) अफगानिस्तान मध्य वॉर आन टेरर आणि यु एन ची कलेक्टिव सुरक्षा पद्धतवर चर्चा करा.
४. थोडक्यात लिहा (कोणतेही चार): २०
- अ) आई. ए. ई. ए.
- ब) पोस्ट कान्फ्लिक्ट बिल्डिंग
- क) अनारकी
- ड) डिसआर्मामेन्ट
- ई) सिक्युरिटी काँन्सील मध्य बदल
- फ) पीस एनफोर्समेंट.

[4109] – 306

Seat No.	
-------------	--

M.A./M.Sc. (Semester – III) Examination, 2012
DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES
Optional : Strategic Survey
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B. : 1) All questions are **compulsory**.
2) Figures to the **right** indicate **full** marks.

1. Answer in **500** words (**any one**) : **20**
 - a) Explain the importance of Iran in the West Asia region.
 - b) Discuss China's strategic accomplishment in encirclement of India in Indian Ocean Region.
2. Answer in **500** words (**any one**) : **20**
 - a) Examine US meltdown and its impact on the world.
 - b) Explain the Resurgence of Russia in the last two decades.
3. Answer in **250** words (**any two**) : **20**
 - a) Write in brief on Non Proliferation Treaty.
 - b) Explain the role of Germany in European Union.
 - c) Examine the role of China's navy in South China sea.
 - d) Describe the concept of terrorism and its impact on the security of Nation-state.
4. Answer in **100** words (**any four**) : **20**
 - a) US afpak policy
 - b) Israel Palestinian struggle
 - c) Process of European Integration
 - d) UN Peace keeping
 - e) Importance of Malacca strait and the security of Indonesia
 - f) Importance of Strait of Hormouz.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
२) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

१. ५०० शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक) : २०
- अ) पश्चिम एशिया मध्य इरान ची महत्त्वाचे भूमिका स्पष्ट करा.
ब) हिंद महासागर मध्य चीनच्या सामरीक घेरे बांधणीवर चर्चा करा.
२. ५०० शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक) : २०
- अ) अमेरिकेची आर्थिक वितळणे आणि जगावार त्याचे परिणामावर स्पष्टीकरण द्या.
ब) रशिया ची २२ दशकात पुनरुत्थानवर स्पष्ट करा.
३. २५० शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही दोन) : २०
- अ) नाँन प्रोलीफरेशन संधीवर थोडक्यात लिहा.
ब) युरोपीयन युनियन मध्य जर्मनीचे कार्यावर स्पष्टीकरण द्या.
क) दक्षिण चीन समुद्रावर चीनच्या नौसेनाची कार्ये स्पष्ट करा.
ड) आतंकवादवर चर्चा करा आणि राष्ट्राचे सुरक्षावर त्यांचे होणारे परिणामावर वर्णन करा.
४. थोडक्यात टीपा लिहा १०० शब्दात(कोणत्याही चार) : २०
- अ) अमेरिकेची आफ-पाक नीती
ब) इस्राएल व पॅलेस्टाईन संघर्ष
क) युरोपीयन एकीकरण पद्धती
ड) यु एन पीस कीपिंग
इ) इंडोनेशियाची सुरक्षा व मलक्का स्ट्रेटची महत्त्व सांगा
फ) स्टेट ऑफ हरमोज चा महत्त्व सांगा.

[4109] – 401

Seat No.	
-------------	--

M.A./M.Sc. (Semester – IV) Examination, 2012
DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES
Optional Indian Maritime Security
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B. : 1) *All questions are compulsory.*

2) *Figures to the right indicate full marks.*

1. Answer in **500** words (**any one**) : **20**

Write a note on dimensions of maritime security.

OR

Explain the new challenges to maritime security in the Indian Ocean region.

2. Answer in **500** words (**any one**) : **20**

Write a note on India's maritime military strategy.

OR

Discuss the role of coast-guard during war and peace.

3. Answer in **250** words (**any two**) : **20**

a) Explain the role of the maritime elements/assets.

b) Discuss the navy and its role during peace time.

c) Write a note on 26/11 Mumbai attack and its impact on Indian security system.

d) Explain the concept about Indian Ocean as a zone of peace.

P.T.O.

4. Write short notes (**any four**) (in **100** words **each**) :

20

- Brief history of Ocean
- Concept of territorial sea
- Security equipments in sea
- Concept of maritime security
- Types of piracy
- Submarine operations.

मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

२) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

१. ५०० शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक) :

२०

१) “सागरी सुरक्षेचे विविध पैलू” यावर टिपण लिहा.

२) हिन्दी महासागर क्षेत्रांतर्गत सागरी सुरक्षेबाबतचे नवीन आव्हाने स्पष्ट करा.

२. ५०० शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक) :

२०

१) भारताच्या सागरी सुरक्षेविषयक सैनिकी युद्धनीतीवर टीपण लिहा.

२) शांतता आणि युद्धकाळातील तटरक्षक दळाच्या भूमिकेबाबत चर्चा करा.

३. २५० शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही दोन) :

१) सागरी माळमत्तेचे घटक स्पष्ट करा.

२) नौदळ आणि त्याची शांतताकाळातील भूमिका याबाबत चर्चा करा.

३) २६/११ चा मुंबईवर झालेला हल्ला आणि त्याचा भारतीय सुरक्षा व्यवस्थेवर झालेला परिणाम यावर टिपण लिहा.

४) हिन्दी महासागर एक शांतता क्षेत्रही संकल्पना स्पष्ट करा.

४. १०० शब्दात टीपा द्या (कोणतेही चार) :

२०

अ) हिन्दी महासागराचा (संक्षिप्त) थोडक्यात इतिहास

ब) प्रादेशिक जलाशयाची संकल्पना

क) सागरातील सुरक्षेची साधन-सामुग्री

ड) सागरी सुरक्षेची संकल्पना

ई) चाचेगिरीचे प्रकार

फ) पाणबुड्याची कार्यवाही (कारवाई).

[4109] – 402

Seat No.	
-------------	--

M.A./M.Sc. (Semester – IV) Examination, 2012
DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES
Optional : Disaster Management
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B. : 1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures to the right indicate marks.*

1. Answer in **500** words (**any one**) : **20**

Explain the Disaster Management and Rehabilitation Programme in India.

OR

Discuss the organisational set-up of Disaster Management in India.

2. Answer in **500** words (**any one**) : **20**

Explain the role of remote sensing, science and technology during Disaster.

OR

Write a note on preparation of Disaster Management Plans.

3. Answer **any two** in **250** words : **20**

1) Explain the relationship between war and disaster.

2) Write a note on Environmental Disaster.

3) Explain the role of Paramilitary Forces during Disaster.

4) Discuss the Post Disaster Relief and Logistics Management.

P.T.O.

4. Write short notes on (any four) (in 100 words each) :

20

- 1) Types of Disaster.
- 2) Various causes of Disaster.
- 3) Principles of Disaster Management.
- 4) Elements of Disaster Management.
- 5) Information and decision making system.
- 6) Role of the Local Bodies and N.G.O during Disaster.

मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

२) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

१. ५०० शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक)

२०

१) भारतातील आपत्ती व्यवस्थापन व पुनर्वसनाचा कार्यक्रम सविस्तर स्पष्ट करा.

किंवा

२) भारतातील आपत्ती व्यवस्थापनाची संघटनात्मक रचनेविषयी चर्चा करा.

२. ५०० शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक)

२०

१) आपत्ती दरम्यान रिमोट सेन्सींग विज्ञान व तंत्रज्ञानाची भूमिका स्पष्ट करा.

किंवा

२) आपत्ती व्यवस्थापनाचे नियोजन यावर टिपण लिहा.

३. २५० शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही दोन) २०
- १) युद्ध आणि आपत्ती यातील संबंध स्पष्ट करा.
 - २) नैसर्गिक आपत्ती यावर टिपण लिहा.
 - ३) आपत्तीदरम्यान निमलष्करीदळाची भूमिका स्पष्ट करा.
 - ४) आपत्तीनंतरचे मदतकार्य व पुरवठाव्यवस्थापन याबाबत चर्चा करा.
४. १०० शब्दात टीपा द्या (कोणत्याही चार) : २०
- १) आपत्तीचे प्रकार.
 - २) आपत्तीचे विविध कारणे.
 - ३) आपत्तीव्यवस्थापनाची तत्त्वे.
 - ४) आपत्ती व्यवस्थापनाचे घटक.
 - ५) माहिती आणि निर्णय घेण्याची पद्धत.
 - ६) स्थानिक समित्या व स्वयंसेवी संघटनांची आपत्ती दरम्यानची भूमिका.

[4109] – 403

Seat
No.

M.A./M.Sc. (Semester – IV) Examination, 2012
DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES
Optional : Contemporary Issues in Security Policy
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B. : i) *All the questions are **compulsory**.*
ii) *Figures to the **right** indicate marks.*

1. Answer in **500 words (any one)** : **20**
 - 1) Explain the present trends and development of security studies in India.
 - 2) Write an essay on “Transfer of Military Technology”.
2. Answer in **500 words (any one)** : **20**
 - 1) Discuss geo-strategic readjustments and its implications on World order.
 - 2) Write an essay on Globalisation of world politics.
3. Answer in **250 words each (any two)** : **20**
 - 1) Explain about India’s aspiration as a Super Power.
 - 2) Explain about the present problem of International Terrorism.
 - 3) Establish relationship between environment and security.
 - 4) Explain about ongoing cultural conflicts in the world.
4. Answer in **100 words (any four)** : **20**
 - 1) Sources of conventional energy
 - 2) Sources of Non-Conventional energy
 - 3) Issues of Human Rights
 - 4) Issues of Gender discrimination
 - 5) Comprehensive security
 - 6) Indo-Pak Trade Relations.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
२) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

१. पाचशे शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक) : २०
- १) भारतातील सिक््युरिटी स्टडीज बाबत प्रेझन्ट ट्रेन्डस आणि डेव्हलपमेंटस स्पष्ट करा.
२) “लष्करी तंत्रज्ञानाचे हस्तांतरण” या विषयावर निबंध लिहा.
२. पाचशे शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक) : २०
- १) भुसामरिक पुर्नतडजोड आणि त्याचा जागतिक व्यवस्थेवर झालेल्या परिणामांबाबत चर्चा करा.
२) “जागतिक राजकारणाचे जागतिकीकरण” या विषयावर निबंध लिहा.
३. अडीचशे शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही दोन) : २०
- १) भारत सुपर पॉवर बनावा म्हणुन “सकारात्मक आधार” स्पष्ट करा.
२) आंतरराष्ट्रीय दहशतवादा विषयी सध्यपरिस्थीतीत असलेल्या समस्या स्पष्ट करा.
३) पर्यावरण आणि सुरक्षा यातील संबंध स्पष्ट करा.
४) नव्याने उद्भवणाऱ्या सांस्कृतिक संघर्ष स्पष्ट करा.
४. शंभर शब्दात टीपा द्या (कोणत्याही चार): २०
- १) पारंपारीक उर्जानिर्मितीचे विविध उगमस्तोत्रे
२) अपारंपारीक उर्जानिर्मितीचे विविध उगमस्तोत्रे
३) मानवी हक्का संबंधी विविध समस्या
४) लिंगभेदाबाबतच्या समस्या
५) सर्वसमावेशक सुरक्षा
६) भारत-पाक व्यापारी संबंध.

[4109] – 404

Seat No.	
-------------	--

M.A./M.Sc. (Semester – IV) Examination, 2012
DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES
Optional : Study of Selected Conflicts in Post War Era
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B. : i) *All questions are compulsory.*
ii) *Figures to the right indicate marks.*

1. Answer in **500** words (**any one**) : **20**
 - a) Discuss on the geostrategic importance of West Asia.
 - b) Discuss Impact of the War on Terror of 9/11 on South Asia.
2. Answer in **500** words (**any one**) : **20**
 - a) Examine the disintegration of Yugoslavia and its impact on the region.
 - b) Write a brief note on Iraq war on 2003.
3. Answer in **250** words (**any two**) : **20**
 - a) Write a note on Weapons of Mass Destruction.
 - b) Arab Israel war of 1967.
 - c) Examine the great game at Afghanistan.
 - d) Explain the David Accord between Egypt and Israel.
4. Answer in **100** words (**any four**) : **20**
 - a) Western hegemony over Arab oil.
 - b) Gulf war 1991.
 - c) Soviet intervention of Afghanistan 1979.
 - d) Role of US in War on Terror after 9/11
 - e) Creation of Jewish state of Israel.
 - f) Iraq war of 2007.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
२) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

१. ५०० शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक) : २०
अ) पश्चिम आशियातील भूसामारिक महत्वाची चर्चा करा.
ब) दक्षिण आशियावर ९/११ ची वार आँन टेरर ची परिणामावर चर्चा करा.
२. ५०० शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक) : २०
अ) युगोस्लावियाचा डिसइंटिग्रेशन आणि त्याचा रीजनवर प्रभावाची वर्णन करा.
ब) इराक युद्ध-२००३ वर थोडक्यात लिहा.
३. २५० शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही दोन) : २०
अ) वेपन्स आफ मासडिसट्रिक्शन वर थोडक्यात लिहा.
ब) अरब इस्राईल संघर्षवर लिहा.
क) आफगानिस्तान मध्य चास्सेस्या ग्रेह गेमवर वर्णन करा.
ड) इजीप्त व इस्राईल मध्य डेवीड अकोर्ड चा वर्णन करा.
४. थोडक्यात टीपा लिहा (कोणत्याही चार) : २०
अ) अरबी तेलावर प्रश्चिमाची वरचस्व
ब) खाडी युद्ध १९९१
क) सोवियत देशांचे आफगानिस्तान मधील हस्तक्षेप १९७९
ड) ९/११ नंतर अमेरिकाची वार आन टेरर ची भूमिका
ई) इस्राईल-जीवीश राज्याची निर्मिती
फ) इराक वार - २००७.

[4109] – 405

Seat
No.

M.A./M.Sc. (Semester – IV) Examination, 2012
Defence and Strategic Studies
Optional : REGIONAL SECURITY IN SOUTH ASIA
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B. : i) *All questions are compulsory.*
ii) *Figures to the right indicate marks.*

1. Answer in **500** words (**any one**) : **20**
 - 1) Discuss Regionalism in South Asia.
 - 2) Discuss India's relations with South Asian States.
2. Answer in **500** words (**any one**) : **20**
 - 1) Discuss the role of SAARC in bringing South Asian States together for peace and security.
 - 2) Discuss the defence and foreign policy problems of Afganistan.
3. Answer in **250** words **each** (**any two**) : **20**
 - 1) Explain China's influence in South Asia.
 - 2) Explain USA's influence in South Asia.
 - 3) Explain power rivalry in Indian ocean.
 - 4) Explain Indo-Pak relations in present context.
4. Answer in **100** words each (**any four**) : **20**
 - 1) Foreign Policy objectives of Bangladesh
 - 2) Drug-Trafficking in South Asia
 - 3) Insurgency in South Asia
 - 4) South Asia and European States
 - 5) Indo-Nepal relations
 - 6) Aims and objectives of Pakistan based I.S.I.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
२) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

१. पाचशे शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक) : २०
- १) दक्षिण आशियातील प्रादेशिकवादाबाबत चर्चा करा.
२) दक्षिण आशियातील राज्यांबरोबर भारताच्या असलेल्या संबंधाबाबत चर्चा करा.
२. पाचशे शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक) : २०
- १) दक्षिण आशियातील राष्ट्रांना शांतता आणि सुरक्षा प्रस्थापित करण्यासाठी एकत्र आणव्यत सार्कच्या भूमिकेबाबत चर्चा करा.
२) अफगाणिस्तानच्या संरक्षण आणि परराष्ट्र धोरणा बाबत असलेल्या “समस्यांची” चर्चा करा.
३. अडीचशे शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही दोन) : २०
- १) दक्षिण आशियातील चीनचा प्रभाव स्पष्ट करा.
२) दक्षिण आशियातील अमेरिकेचा प्रभाव स्पष्ट करा.
३) हिंदी महासागरातील सत्ता स्पर्धा स्पष्ट करा.
४) सध्य परिस्थितीतील भारत-पाक संबंध स्पष्ट करा.
४. शंभर शब्दात टीपा द्या (कोणतेही चार) : २०
- १) बांगलादेशाच्या परराष्ट्र धोरणाचे उद्दिष्टे.
२) दक्षिण आशियातील मादक द्रव्य-पदार्थांच्या चोरटा व्यापार.
३) दक्षिण आशियातील विप्लववाद.
४) दक्षिण आशिया आणि युरोपियन राज्ये.
५) भारत-नेपाळ संबंध.
६) पाकिस्तानच्या आय.एस.आय. चे हेतू आणि उद्दिष्टे.